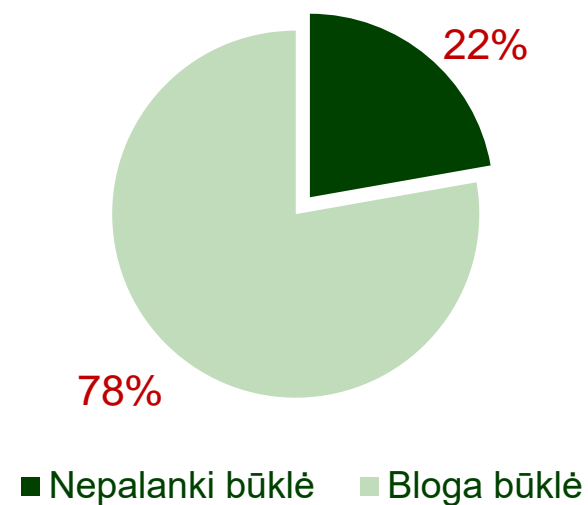

Gamtos atkūrimo reglamentas ir žemės ūkio ekosistemų atkūrimo tikslai

Kodėl reikia ES Gamtos atkūrimo reglamento?

- Daugiau nei 80 proc. Europos buveinių yra prastos būklės. Ankstesnės pastangos apsaugoti buveines ir ekosistemas nebuvo sėkmingos.
- Siekiant efektyviau spręsti šią problemą Europos Komisija 2022 m. birželį pateikė Reglamento pasiūlymą. Reglamentas įsigaliojo 2024 m. rugpjūčio 18 d.
- Svarbios sąsajos ir tęstinumas jau esamų politikų ir teisės aktų vandens, oro, klimato, žemės ūkio, jūrų, biologinės įvairovės srityse.

2019 m. Lietuvos **pievų** buveinių tipų būklės vertinimas

Ekosistemų atsigavimas

Klimato veiksmai ir žemės degradacijos stabdymas

Apsirūpinimo maistu saugumo užtikrinimas

ES tarptautiniai įsipareigojimai

Nacionalinė gynyba

ES Gamtos atkūrimo reglamento tikslai

- **Bendrasis tikslas:** atkūrimo priemonės iki 2030 m. taikomos bent 20 proc. ES sausumos ir 20 proc. jūros teritorijų ploto ir iki 2050 m. visoms ekosistemoms, kurias reikia atkurti.
- **Specifiniai tikslai** 9 srityse (iki 2030 m., 2040 m. ir 2050 m.)
- Dėmesys ekosistemoms, turinčioms didžiausią anglies dioksido absorbcijos ir saugojimo ir apsaugojimo nuo gamtinių nelaimių potencialą.

Sausumos, pakrančių ir gėlo vandens ekosistemos

Jūrų ekosistemos

Rūšių buveinės

Miestų ekosistemos

Upių jungtys

Apdulintojai

Žemės ūkio ekosistemos

Miškų ekosistemos

Papildomų medžių pasodinimas

Atkūrimas – procesas, kuriuo aktyviai arba pasyviai padedama atsikurti ekosistemai, kad pagerėtų jos struktūra ir funkcijos, siekiant išsaugoti ar padidinti biologinę įvairovę ir ekosistemos atsparumą <...> (3 str. 3 dalis)

Žemės ūkio ekosistemų atkūrimo tikslai

11 str. 1-3 dalys, sąsajos su 4 str., sąsajos su BŽŪP SP priemonėmis

1. Diegiamos priemonės, būtinos žemės ūkio ekosistemų biologinei įvairovei padidinti
2. Pasirenkami nacionaliniai rodikliai (bent 2 iš 3) ir siekiama:
  - a. pasiekti **pievų drugių indekso** gerėjimo
  - b. didinti **organinės anglies sandaugas mineraliniuose dirvožemiuose, kuriuose auga pasėliai**
  - c. didinti žemės ūkio paskirties žemės, kurioje yra **didelės įvairovės kraštovaizdžio elementų**, dalį
3. Privaloma užduotis – pasiekti **agrarinio kraštovaizdžio paukščių indekso numatytas reikšmes** (kai 2025 m. = 100, Lietuvai iki 2030 m. reikia pasiekti indekso reikšmę 105).

Žemės ūkio ekosistemų rodiklių stebėseną

- Turime vykdyti bent dviejų žemės ūkio ekosistemų biologinės įvairovės rodiklių stebėseną.
- Pievų drugių indeksas stebimas kasmet, kiti – bent kas 6 metus.

	Pradedama stebėti	Didėjimo tendencijos matavimas	Stebėsenos vykdymas
Pievų drugių indeksas	2024 m. rugpjūčio 18 d.	Matuojama laikotarpiu nuo 2024 m. rugpjūčio 18 d. iki 2030 m. gruodžio 31 d., o vėliau – kas šešerius metus, kol pasiekiamas pakankamas lygis*	Kasmet
Organinės anglies sankaupos mineraliniuose dirvožemiuose, kuriuose auga pasėliai			Bent kas 6 metus (galima dažniau iki 2030 m.)
Žemės ūkio paskirties žemės, kurioje yra didelės įvairovės kraštovaizdžio elementų, dalis			

*nustato VN ne vėliau kaip 2030 m., remiantis EK ne vėliau kaip 2028 m. gruodžio 31 d. parengta gairių sistema.

Atkūrimo priemonių pavyzdžiai (GAR VII priedas)

Iš viso VII priede nurodyti 33 priemonių pavyzdžiai, bet sąrašas nėra baigtinis ar privalomas

- Įrengti pakrančių apsaugos priemonės, pavyzdžiui, pakrančių miškus, apsaugines juostas, pievas ar ganyklas.
- Ariamojoje žemėje ir intensyviai naudojamose pievose įrengti didelės įvairovės kraštovaizdžio elementus, pavyzdžiui, apsaugines juostas, laukų paribius su vietinėmis gėlėmis, gyvatvores, medžius, mažus miškus, terasų sienas, tvenkinius, ekologinius koridorius, laiptelius ir kt.
- Didinti žemės ūkio paskirties žemės plotą, kuriam taikomi agroekologinio valdymo metodai, pavyzdžiui, ekologinis ūkininkavimas arba agromiškininkystė, mišrioji augalininkystė ir sėjomaina, integruotas kenkėjų ir maistinių medžiagų valdymas.
- **Prereikūs sumažinti ganymo intensyvumą** arba šienavimą pievose ir **gražinti ekstensyvųjį naminių gyvulių ganymą** ir ekstensyvųjį šienavimą ten, kur jie buvo nutraukti.
- **Nutraukti arba sumažinti cheminių pesticidų**, taip pat cheminių ir gyvūnų mėšlo trąšų **naudojimą**.
- **Nutraukti pievų arimą** ir produktyvios žolės sėklų introdukciją.
- **Gerinti jungtis tarp buveinių**, kad būtų sudarytos sąlygos rūšių populiacijų vystymuisi ir pakankamiems individų ar genetiniams mainams, taip pat rūšių migracijai ir prisitaikymui prie klimato kaitos.
- **Pašalinti ir kontroliuoti invazines svetimias rūšis** ir užkirsti kelią naujai jų introdukcijai arba ją kuo labiau sumažinti.

Apibendrinimas

Rodiklių didėjimo tendencija dėka įdiegtų atkūrimo priemonių

- Diegiamos **atkūrimo priemonės**, siekiant užtikrinti **rodiklių didėjimo tendenciją** (ir/ar neblogėjimą), kol pasiekiamas **pakankamas/patenkinamas lygis**
- Tai reiškia, pvz.:
  - esamų ekosistemų plotų būklės gerinimą (pvz. ekstensyvinant),
  - naujų plotų įkūrimą (pvz. atkuriant suartas pievų buveines),
  - kraštovaizdžio įvairovės ir jungčių didinimą (pvz. įrengiant medžių juostas, apsaugines juostas ir t.t.)

Nusausintų durpynų atkūrimas (11 str. 4 dalis)

Žemės ūkio naudmenos, durpių gavybos plotai, kiti nusausinti durpynai

4. Valstybės narės įdiegia priemones, kuriomis siekiama atkurti žemės ūkiui naudojamą organinį dirvožemį, kuris yra nusausintuose durpynuose. Tos priemonės turi apimti:

- a) ne vėliau kaip 2030 m. – bent 30 % tokių plotų, iš kurių bent ketvirtadalyje turi būti atkurtas drėgnumas;
- b) ne vėliau kaip 2040 m. – bent 40 % tokių plotų, iš kurių bent trečdalyje turi būti atkurtas drėgnumas;
- c) ne vėliau kaip 2050 m. – bent 50 % tokių plotų, iš kurių bent trečdalyje turi būti atkurtas drėgnumas.

Svarbu:

- Priemonės taip pat gali būti diegiamos **durpių gavybos vietose** ir prisidėti prie tikslų pasiekimo. 40 proc. viso drėgnumo atkūrimo tikslo galima pasiekti atkuriant nusausintus durpynus, kurių **žemės naudojimo paskirtis yra kita nei žemės ūkis ir durpių gavyba**.
- Atkūrimo priemonės atsižvelgia į nacionalines ir vietos aplinkybes. Gali būti taikoma išimtis sumažinti atkūrimo tikslus (atitinkamomis sąlygomis ir pateikus pagrindimą).
- **Ūkininkams, kitiems privatiems žemės savininkams durpynų atkūrimas pagal GAR yra savanoriškas.** Teikiamos paskatos, sudaromos sąlygos mokytis ir konsultuotis.

Kiti svarbūs Reglamento aspektai

- Iki 2025 m. rugpjūčio Europos Komisija turi parengti ataskaitą dėl finansavimo galimybių ir spragų
- ES valstybėms narėms leista **neprogramuoti priemonių, numatytų žemės ūkio ir žuvininkystės sektoriams 2021-2027 m. finansiniame laikotarpyje**
- Įgyvendinant sausumos (4 str.) buveinių atkūrimo tikslus iki 2030 m. prioritetą teikiamas Natura 2000 teritorijoms
- Įtrauktas **Reglamento 11 str. galiojimo sustabdymo** vieneriems metams **mechanizmas** nenumatytų aplinkybių atvejais, ypač jei kyla grėsmės apsirūpinti maistu, naudotis žeme
- Įgyvendinant 4 str., išimtys dėl **atsinaujinančios energetikos** ir **nacionalinės gynybos** interesų

Nacionalinis atkūrimo planas (1)

Pagrindinė Reglamento įgyvendinimo planavimo priemonė

- Planuojamos **atkūrimo ir būklės neprastėjimo užtikrinimo priemonės** konkrečiose teritorijose iki 2030 m.
- Strateginis požiūris iki 2040 m. ir 2050 m.
- Nurodomi **finansiniai ištekliai**
- Parengiamas **stebėsenos** planas
- Aprašomos **sąsajos** (tarp tikslų, priemonių, kitų politikų)
- **Suinteresuotų šalių įtraukimas** ir dalyvavimas ankstyvame etape

Lankstumas šalims planuojant atkūrimo veiklas

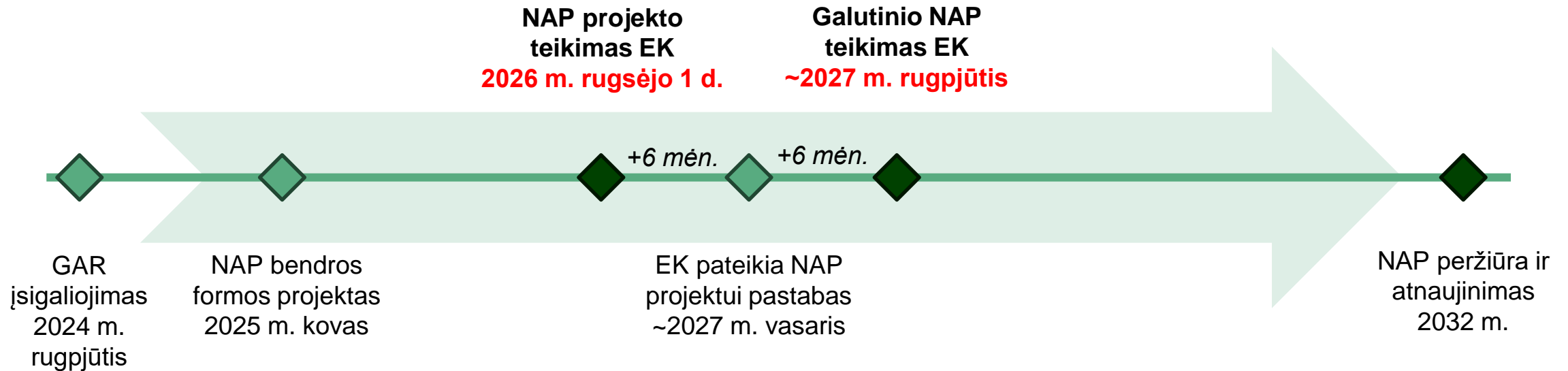
Integruotas ir įtraukus gamtos atkūrimo planavimas, jungtys su kitais procesais

11. Agricultural ecosystems (Art.11)	
11.1 National approach and contextual information	
11.1.1 National approach	
11.1.1.1 National approach to meeting restoration targets and fulfilling obligations for agricultural ecosystems, based on latest scientific evidence (Art.15(3)(c)) (optional)	Free text, suggested max. 3 000 characters
11.1.2 Information on indicators at national level for agricultural ecosystems (Art.11(2))	
11.1.2.1 Selected indicators	Select at least two out of the three following indicators: a) grassland butterfly index b) stock of organic carbon in cropland mineral soils c) share of agricultural land with high-diversity landscape features
11.1.2.2 Account of the indicators for agricultural ecosystems chosen and their suitability to demonstrate the enhancement of the biodiversity in agricultural ecosystems within the Member State (Art.15(3)(j))	Free text, suggested max. 3 000 characters each. Indicators not selected under 11.1.2.1 can be left empty. a) Grassland butterfly index b) Stock of organic carbon in cropland mineral soils c) Share of agricultural land with high-diversity landscape features
11.1.2.3 Baseline level for each of the selected indicators (optional)	Indicate the baseline level (index value) for each of the indicators selected in 11.1.2.1 (indicators not selected can be left empty): a) baseline value for the indicator at national level "grassland butterfly index" b) baseline value for the indicator at national level "stock of organic carbon in cropland mineral soils" c) baseline value for the indicator at national level "share of agricultural land with high-diversity landscape features"
11.1.2.4 Baseline level for the mandatory indicator "common farmland bird index" (optional)	Index value
11.2 Targeted restoration plan	
11.2.1 Targets and obligations by 2030 (Art.11(1), (2), (3) and (4))	
11.2.1.1 Indicative total surface area subject to restoration measures (Art.15(3)(a))	Best estimate, in km ² a) total surface area targeting Art.11(1) to (3) with no overlaps b) surface area targeting Art.11(1) (optional) c) surface area targeting Art.11(2) (optional) d) surface area targeting Art.11(3) (optional) e) surface area targeting restoration of organic soils in agricultural use under Art.11(4)(a) f) surface area targeting rewetting under Art. 11(4)(a) g) if applicable, surface area of organic soils that constitute drained peatlands under land uses other than agricultural use and peat extraction sites that will be rewetted, contributing to meeting the targets under Art.11(4)(a)
11.2.1.2 Indicative maps of potential areas subject to restoration measures (Art.15(3)(a))	Geospatial information, provided as NUTS 3 reference, 10x10 km grids or isolated polygons

Nacionalinis atkūrimo planas (2)

NAP 2024-2027 m. planavimas

BET: atkūrimo darbai turi prasidėti jau dabar, nelaukiant, kol įsigalios NAP!

Nacionalinis atkūrimo planas (3)

Gamtos atkūrimo darbo grupė

**Jūros
buveinės**
(5 str.)

Miestai
(8 str.)

**Upės ir
ežerai**

(9 str. upių
vientisumas ir
salpos + 4 str.
upių, ežerų ir kt.
susijusios
buveinės)

**Sausumos buveinės,
žemės ūkis ir miškai**

10 str.
apdulk
intojai

13 str. 3
mlrd.
medžių

11 str. žemės
ūkis

12 str. miškai

4 str. sausumos
buveinės
(- upės ir ežerai)

Durpynai
(11 str. 4
dalis)

Pogrupiai

Esant poreikiui, Sausumos pogrupyje gali vykti atskiri teminiai susitikimai

Prioritetai, iššūkiai ir galimybės

Priemonės yra jau šiandien, kaip paskatinti jose dalyvauti?

Kas galėtų dar labiau paskatinti perėjimą prie tvaresnio žemės ūkio?

- **Tinkamas pastangų įvertinimas**
- **Esamų agroaplinkosauginių priemonių efektyvumo didinimas**
- **Teisinis reguliavimas**
  - *pvz., geresnė saugomų pievų buveinių apsauga nuo sunaikinimo*
- **Žinios ir konsultavimas**
  - *pvz., natūralių pievų atkūrimas – kaip tai daryti? kokius sėklų mišinius naudoti?*
- **Finansai?**

Ačiū už dėmesį!

NAP rengimo koordinatoriai

Kristina Simonaitytė (patarėja) kristina.simonaityte@am.lt

Lina Čaplikaitė-Denisovienė (vyresn. patarėja) lina.caplikaite@am.lt

Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos politikos grupė

Daugiau informacijos, susitikimų medžiaga ir įrašai <https://am.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/gamtos-apsauga/nacionalinis-gamtos-atkurimo-planas/>